

ISSN 2450-6486

<http://ehs.eeipsy.org>DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2024.2.10>

This publication was made with the funds of a joint Grant of
EEIP (Ukraine - France) and ChF "Education: Future"

Наталя ПІВЕНЬ

Проблеми вищої освіти у період війни (під час антитерористичної операції на Донбасі)*

NATALIA PIVEN'. **Problems of higher education during the war (during the anti-terrorist operation in Donbas).** *The article says about the higher education challenges during the war period (particularly, in the context of anti-terrorist operation prosecution in Donbass), as well as possibilities and difficulties the youth face with, regarding this factor. The author analyses the situation concerning the chances of getting higher education under the hybrid war conditions in the east of Ukraine, and estimate the activity of Educational center "Donbass-Ukraine" based in Priasovsk State Technical University. Besides, the article raises the issue of curative opportunities of education for the psychic of adolescents outlived the war.*

Key words: war in Donbass, higher education, "Donbass-Ukraine", Ukrainian diploma, territories timely beyond the control, conflict-delimitation zone.

1. Вступ

XXI століття в історичному просторі вже сьогодні на рівні з інноваціями та всесвітнім глобальним прогресом ознаменоване як століття нових війн, руйнацій, століття глобального безладу й хаосу. Інтернет перенасичений відвертих рубрик, що привертають увагу споживача переліком далеко не мирних заголовків і назв : «Категорія : війни XXI століття», «Апокаліпсис війни століття – анонси», «Нові особливості війн XXI століття», «Класифікація війн XXI століття», «Гібридна війна XXI століття» тощо. У рубриці «Категорія : війни XXI століття» серед воєнних подій і конфліктів, що розпочалися в новому столітті, розідраною раною з тяжким боєм і присмаком гіркоти «щемлять» рядки, які вказують на війну на Сході України – так званий воєнний конфлікт на Донбасі.

Мешканці прифронтового Маріуполя разом із жителями приміських сіл, розташованих у зоні розмежування конфлікту, уже з 2014 року «на відмінно» засвоїли нові лексичні конструкції, які ще так недавно були далекими й чужими та стосувались невідомих країн і чужих людей: *“розпочався / закінчився обстріл, чекаємо (на) / пішли (у) наступ, сепаратист, міг загинути / загинув, одержав поранення, залишився без будівлі / без рідних, утратив усе, вимушений винаймати квартиру, переселився, одержав соціальну допомогу, страх, стрес, безвихідь, гібридна війна”* тощо. Якщо замислитись, навряд чи вони розуміють та усвідомлюють, що означає поняття «гібридна війна», але всі інші сподуки вони точно відчули на собі, як кажуть, на власній «шкірі».

Навколо цих місцевих жителів щодня, крім артилерійських вибухів, на всі голоси з різною семантикою лунає «інформаційний простір»: політологи й історики, журналісти й дипломати намагаються дати свою оцінку подій на Донбасі, у чомусь переконати, від чогось захистити, до чогось закликати, але простим пересічним громадянам важливе інше. Третій рік поспіль вони (іноді самотужки) розв’язують проблеми цієї гібридної війни: чим нагодувати, як встигнути й захистити своїх дітей від вибухів, як заспокоїти їх після пережитого, як відродити в них бажання сміятися, вчитися й просто жити. Психологи добре розуміють, що таке кризова, екстремальна ситуація, та, на жаль, професійна психологічна допомога не завжди доступна, не всі можуть нею скористатися, принаймні, не всі готові відверто говорити про свої жахи. У таких ситуаціях дорослі люди вимушені самі відшукувати вихід зі «страшної кімнати» під назвою «війна», а вже потім через усі шпаринки, через напівпричинені дверцята «тягнути до світла» своїх дітей.

За час, коли триває війна на Донбасі, під обстріли потрапляли майже всі школи, розташовані на околиці Маріуполі та найближчих сіл – Виноградного, Ляпиного, Лебединського, Сартани, Калинівки, Талаківки, Гнутового тощо (до речі, незважаючи на всі труднощі воєнного часу, навчальні заклади не припиняли своєї роботи). А поки психологи розбираються з видами психологічних травм і ушкоджень – батьки наполегливо прагнуть переключити своїх дітей «на життя».

Питаннями освіти в часи війн завжди цікавилися вчені: радянські науковці в повоєнний час активно досліджували, як забезпечувалася освіта в Першу світову війну, які труднощі були на шляху до її відновлення, з якими проблемами прийшлося зустрітися педагогам, навчаючи понівечені дитячі душі. Як відомо, на території України, визволеній від німецьких загарбників у 1943-1944 рр., почалася відбудова народного господарства, що спричинило й відродження самої освітньої галузі. 28 вересня 1943 р. вийшла постанова РНК УРСР «Про відновлення роботи шкіл УРСР у 1943-44 навчальному році на території, визволеній від німецьких окупантів» [5]. Незабаром шкільна освіта відчула брак педагогів, адже багато вчителів з початком війни пішли на фронт і не повернулися; ця проблема поступово була розв'язана. Слід також зазначити, що, незважаючи на збитки, які завдала війна, у 1944-45 рр. в Україні вже працювали 6 університетів, 20 педагогічних і 18 учительських інститутів, 77 педагогічних училищ» [5].

Говорячи про освіту часів Першої світової, не можна обминути імені відомого українського педагога Василя Сухомлинського, який успішно поєднував практичну роботу в школі з науковою діяльністю. Він, маючи неабиякий дар і працьовитість, став автором багатьох новаторських поглядів на зміст, форми й методи виховання, а також навчання дітей рідної мови [9].

Таким чином, існує ряд досліджень щодо освіти в часи Першої світової війни, здійснених як ученими-істориками, так і педагогами, водночас, на сучасному етапі розвитку педагогічної науки й практики залишається багато питань, які стосуються освіти в умовах сучасної гібридної війни на Сході України, а саме: які освітні можливості існують у мешканців прифронтових і тимчасово окупованих територій, які проблеми й труднощі виникають під час набуття загальної та вищої освіти, наскільки молоді люди, що проживають у зоні антитерористичної операції (далі – АТО), мають рівний доступ до української освіти тощо, наявність цих та інших питань і підтверджує актуальність нашої розвідки.

Мета статті. Проаналізувати сучасний стан забезпечення вищої освіти в умовах воєнного конфлікту на Сході України; з'ясувати, які труднощі виникають під час надання освітніх послуг категоріям осіб, що мешкають на тимчасово окупованій території та в зоні розмежування конфлікту; показати можливі шляхи розв'язання освітніх проблем для зазначеної категорії громадян України; на прикладі ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» дати оцінку роботі Освітнього центру «Донбас – Україна», проаналізувати перші результати його діяльності та визначити подальші перспективи наукових досліджень щодо зазначеної тематики.

2. Результати дослідження

Війна руйнує – навчання захоплює, відволікає від негативних думок, поглинає молоду людину, змушуючи її щодня, щомісяця й щороку (протягом певного періоду життя) працювати над тим, щоб опанувати свій фах, стати спеціалістом, професіоналом, урешті-решт, одержати бажаний диплом, незважаючи на війну, усупереч війні. Працюючи другий рік поспіль в освітньому центрі «Донбас – Україна», ми на власні очі побачили процес так званого «відтавання» юнаків і дівчат після того, як вони ставали студентами й починали навчатися в нашому виші. Одні адаптувалися й «приходили до себе» швидко, інші – повільніше, але те, що надана їм можливість навчатися в українському університеті й одержувати український диплом позитивно впливала на психологічний і моральний стан молодих людей, є абсолютно доведеним фактом. Чому так? Хіба вчитися й одержувати диплом в Україні такий рідкісний успіх? Хіба доступ до української освіти вільний не для всіх громадян? Щоб відповісти на це й інші питання, спробуємо проаналізувати, в якому стані перебуває рівень набуття вищої освіти на Сході України, наскільки вона доступна молодим людям, які мешкають в зоні АТО, з якими труднощами їм приходится стикатися на шляху до такого бажаного українського диплома.

На сьогодні, за даними інформаційного порталу «Статистика за кількістю вищих навчальних закладів в Україні» маємо 657 робочих вищих навчальних закладів [8], поглянемо, яка ситуація з вищими на Донбасі. Загальна площа території Донецької та Луганської областей разом становить близько 53 тис. км² (11 % від загальної площі всієї України), населення Донбасу на початок 2016 становило 4,1 млн. осіб (10 % населення України). Як відомо, Донбас – один із найбільш урбанізованих регіонів світу та України, адже в містах і

селищах міського типу проживають близько 90 % жителів краю [4, 6]. Наразі кількість вишів у цих двох областях, включаючи переміщені, 33 (вони розташовані в різних містах України: Київ, Бахмут, Вінниця, Дніпро, Краматорськ, Кременна, Кривий Ріг, Костянтинівка, Покровськ, Лиман, Лисичанськ, Маріуполь, Рубіжне, Северодонецьк, Старобільськ, Суми, Слов'янськ, Харків, Торецьк). До речі, переміщених вишів 16 (9 – із Донецької області, 7 – із Луганської) [7].

Отже, можна констатувати: незважаючи на воєнні події на Сході України, на труднощі, що виникли у вишів, які територіально потрапили в зону конфлікту, вищі навчальні заклади Донбасу змогли переміститися, пристосуватися, адаптуватися й продовжити свою повноцінну освітню діяльність. Важливо проаналізувати шляхи й проблеми набуття вищої освіти в Україні для вищезгаданої категорії громадян. До літа 2016 року ми мали таку картину щодо забезпечення вищої освіти на Донбасі в умовах війни.

Таким чином, можливості для одержання української освіти вступникам із тимчасово непідконтрольних територій, а також тим, хто мешкає в зоні зіткнення конфлікту, є, разом з тим, виникають значні труднощі, об'єктивні проблеми, які заважають якісному здійсненню освітнього процесу; і перше місце серед таких проблем посідає психологічний стан майбутніх вступників. До речі, ми не випадково виокремили ще одну категорію осіб, які відчувають певні проблеми при набутті освіти на Сході України, – це мешканці міст, сіл, які живуть близько до театру воєнних дій (учні цих населених пунктів перебувають під артилерійськими пострілами, ховаються в бомбосховищах від вибухів; переживають обстріли власних шкіл, знаходячись на уроках). У нашому регіоні до цієї категорії можна віднести такі географічні точки: м. Маріуполь (Східний мікрорайон: у 2015 році район пережив жакливе бомбардування, тут розташовано 4 великі школи, які майже щодня потерпали від вибухів); с. Старий Крим (інший край м. Маріуполя); Нікольський район (сmt Нікольське, с. Зоря, с. Македонівка, с. Кальчик); Волноваський район (м. Волноваха, с. Бугас, с. Благодатне, с. Новотроїцьке) тощо. У нашій розвідці ми говоримо про освіту під час війни, тому й зрозуміло, що в цих регіонах психологічний стан дітей буде набагато гіршим, а це позначиться на результатах складання ЗНО і, відповідно, вступної кампанії до вишів.

Отже, наявність проблем і труднощів, що виникають при набутті освіти у воєнний час на Сході України, свідчить про нагальну потребу в пошуках шляхів і методів, здатних усунути можливі перепони для українських вступників, незважаючи на територію їх проживання.

Таблиця 1. Забезпечення вищої освіти на Донбасі в умовах війни

Категорії осіб, які планують одержувати вищу освіту в Україні	Освітні можливості	Проблеми
Мешканці тимчасово невідконтрольних територій (зона проведення АТО)	Одержання українського атестата після навчання в ЗОШ України через екстернат	Необхідність перетнути кордон (як мінімум, кілька разів), що для багатьох громадян є надто складно, іноді навіть неможливо; крім того, рівень знань випускника на виході залишається слабким для вступу до вишу.
	Складання зовнішнього незалежного оцінювання (далі – ЗНО) разом з іншими українськими школярами	1. Поїздка на ЗНО вимагала 3-4-х вояжів (залежно від бажання складати кількість предметів на ЗНО), переживаючи при цьому всі складнощі перетинання кордону. 2. Психологічні труднощі (часто поруч тривали бойові дії, діти не встигали вчасно дійти, страх перед зустріччю з «іншою» територією тощо). 3. Проблеми з отриманням українського паспорта. 4. Фінансові труднощі (вартість дороги в один бік на одну особу з Донецька до Маріуполя становить: 350-500 грн., таким чином, з одним із батьків дорога в обидва кінці – від 1400 до 2000 грн. для складання лише одного ЗНО).
	Вступ до будь-яких вишів України за загальними правилами прийому	Як правило, у переважній більшості таких вступників був низький рівень знань (українська мова у школах «так званих ДНР, ЛНР» – 1 урок на тиждень, історія України не вивчається), отже, конкурувати з іншими випускниками їм було важко.
Мешканці, які проживають у зоні розмежування конфлікту	Одержання українського атестата	Переважно, психологічні проблеми, пов'язані з наближеністю до театру воєнних дій і складнощами, які виникали в результаті цього в навчанні.
	Складання ЗНО разом з іншими українськими школярами	На жаль, учні сільських шкіл, як правило, показують більш слабкі знання при випробуваннях, ніж діти, які проживають у містах; плюс, як уже зазначалося, психологічні проблеми, породжені війною.
	Вступ до будь-яких вишів України за загальними правилами прийому	І знову спрацьовує «механізм сільські діти»: менше інформації про вищі, гірші знання, гірші результати сертифікатів ЗНО, як результат – більша конкуренція й менше можливостей для вступу.
Мешканці міст, які проживають у районах, територіально наближених до театру воєнних дій	Одержання українського атестата	Психологічні проблеми, пов'язані з наближеністю до театру воєнних дій (так само, як і у попередньої категорії осіб).
	Складання ЗНО разом з іншими українськими школярами	Психологічні проблеми, що виникли після пережитих ситуацій, пов'язаних з війною, плюс ті ж самі проблеми при складанні ЗНО, що відчужують інші українські діти.
	Вступ до будь-яких вишів України за загальними правилами прийому	Нічим не відрізняються від проблем, які виникають у всіх інших українських дітей.

21 червня 2016 року з ініціативи Громадської організації «Фонд «Відкрита політика» Міністерство освіти та науки України опублікувало наказ № 697 «Про затвердження Порядку прийому для здобуття вищої та професійно-технічної освіти осіб, місцем проживання яких є територія проведення антитерористичної операції»

(на період її проведення)», що сповістив про прийом відповідної категорії громадян для здобуття вищої та професійно-технічної освіти через Освітні центри «Донбас – Україна» (далі – Центр), створені при вищах Донецької та Луганської областей разом із загальноосвітніми навчальними закладами. Була розроблена так звана *спрощена процедура вступу до ВНЗ для абітурієнтів з Донбасу та Криму*. До цього Порядку було підготовлено та надруковано Додаток 1, який включав перелік населених пунктів, що знаходяться на території АТО, де неможливо забезпечити виконання стандартів освіти України та / або стабільний освітній процес [3]. Таким чином, користуватися освітніми центрами отримали право мешканці вищевказаних територій, якщо вони є:

- вступниками, що мають український атестат і склали ЗНО;
- вступниками, що мають український атестат і не склали (1, 2 або 3 предмети) ЗНО;
- вступниками, що мають український атестат і не складали ЗНО;
- вступниками, що не мають українського атестата і, відповідно, не складали ЗНО.

Слід зазначити, що ті абітурієнти, які не змогли одержати екстерном атестат (див. Таблиця 1), працівниками Центру супроводжувалися до загальноосвітнього навчального закладу, закріпленого за вишем, та складали там *державну підсумкову атестацію* (далі – ДПА) із двох предметів: українська мова (у вигляді переказу) та історія України (у вигляді тестових завдань), вони ж вважалися вступними іспитами до вишу. Третій іспит (або третій і четвертий, якщо для вступу на обрану спеціальність потрібні були інші предмети), абітурієнт складав у відповідному виші (за кожним Центром був закріплений виш, який набирал абітурієнтів до свого навчального закладу).

30 червня 2016 року наказом № 87-05 на базі підготовчого відділення у ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» було створено Освітній центр «Донбас – Україна», розроблено Положення щодо його діяльності, підібрано склад працівників, і з 1 липня розпочалася робота, спрямована на реалізацію освітнього проекту, який додавав можливостей для вступу мешканцям із зони АТО.

Перед Освітнім центром були поставлені завдання:

- максимальне поширення інформації про початок роботи Центру (виступи в місцевих ЗМІ, висвітлення роботи Центру

в соцмережах, повідомлення про його роботу через особисті контакти тощо);

- узгодження спільного графіка роботи з базовою школою щодо прийняття абітурієнтів і проходження ними ДПА;
- надання різноманітної допомоги тим, хто звернувся до Центру:
 - ♦ оформлення освітньої декларації;
 - ♦ підготовка комплекту документів для вступної кампанії;
 - ♦ консультування на базі підготовчого відділення з питань підготовки абітурієнтів до складання ДПА та вступних іспитів до університету;
 - ♦ надання місць у гуртожитку університету для абітурієнтів та їх батьків з метою безкоштовного проживання протягом вступної кампанії;
 - ♦ консультування з приводу інших побутових питань (харчування, пересування містом тощо).

У перший рік роботи Центру виникли такі проблеми:

- 1) про його організацію було повідомлено впритул до його відкриття (01.07.2016), що зумовило максимально швидко розробляти положення, знайомитися зі статутними документами та спричинило певні труднощі й напруження в організації роботи;
- 2) через те, що робота Центру була ініційована в розпал вступної кампанії, коли значна частина вступників уже визначилася зі вступом, була загублена певна кількість абітурієнтів; частина абітурієнти, що мали право вступати через Центр, але не знали / пізно дізналися про його існування, не скористалися його допомогою; за умови повідомлення про створення Центру раніше – інформаційне поле могло б бути ширшим и принести кращі результати;
- 3) протягом роботи часто виникали проблемні (нестандарті) питання, звернення громадян, у зв'язку з чим працівники Центру постійно зверталися за консультацією до Департаменту вищої освіти Міністерства освіти і науки України;
- 4) у зв'язку з тим, що весь перелік робіт здійснювався вперше, виникало ряд проблем, у тому числі з процесом введення вищезазначеної категорії вступників у систему ЄДЕБО, із зарахуванням на бюджетну форму навчання тощо;
- 5) до Центру звернулося близько 30 осіб із дипломами молодших спеціалістів, бакалаврів, які прагнули продовжити

навчання в Україні; таким категоріям осіб працівники Центру вимушені були відмовити, оскільки механізм роботи на них не розповсюджувався.

Слід зазначити, що рік 2017 став більш результативним: заздалегідь було повідомлено про початок роботи Центрів, проведено наради при Міністерстві освіти і науки України, пройшло ряд вебінарів, в яких узяли участь керівники всіх Центрів, представники Центру оцінювання якості знань, Департаменту вищої освіти й Міністерства освіти і науки України; запрацювали дистанційні курси для підготовки до ЗНО; інформація про діяльність Центрів через «сарафанне радіо» стала більше розповсюджуватися й передаватися на тимчасово непідконтрольну територію, крім того, учорашні вступники стали ділитися досвідом щодо вступу зі своїми знайомими, друзями; протягом року Центр отримував дзвінки з тимчасово непідконтрольних територій із питаннями про вступ дітей до українських вишів, про можливості складання ДПА тощо. Центр став популярним у зоні розмежування конфлікту (на зустрічах із місцевою громадськістю, яку влаштовували представники Центру й місцеві громади, люди активно ставили запитання, просили допомоги в підготовці до вступу, а також у виборі спеціальності тощо).

Таким чином, на кінець другого року роботи Центру було налагоджено механізм прийому до вишів зазначеної категорії громадян, зросла поінформованість населення з приводу послуг, які надає Центр; з'явилися нові, додаткові можливості для підготовки до вступу на місцях; дітям із зони АТО спростили доступ до екстернату [2]; запрацювали спільні заходи з представниками міської ради, місцевих громадських організацій, служб підтримки сім'ї – діяльність Центрів стала більш продуктивною та більш результативною.

У цілому, *по Україні в 2017 році кількість вступників через Освітні центри «Донбас – Україна» збільшилася на 491 особу, що на сьогодні становить 1346 студентів; близько 4 тис. осіб звернулися за консультацією; понад 1 тис. стали студентами бюджетної форми навчання* [1]. Цікавими є результати вступу через Освітній центр «Донбас – Україна» у ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет».

Якщо за два роки ми змогли допомогти на шляху до одержання українського диплома 129 молодим людям (див. Таблиця 2), це добре, хоча зупинятися на такому результаті, звичайно, не слід, тим

більше, що є інші приклади: Луганський національний університет Тараса Шевченка цього року набрав через свій центр 224 особи, а Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля – 154 особи [1].

Таблиця 2. Результати вступу

Форма навчання / Рік вступу	Денна		Заочна		Разом
	бюджет	контракт	бюджет	контракт	
2016	29	7	-	21	57
2017	48	4	-	20	72
За 2 роки	77	11	-	41	129

Та справа не тільки в цифрах, справа – у душах молодих людей (перепрошую за високий стиль), адже за кожним вступником іноді просто страшна, вразлива історія «життя у війні» (із відомих причин ми не можемо називати прізвищ наших сьогодні уже студентів), але можемо назвати населені пункти, звідки вони приїхали, можемо констатувати факт, якими вони приїхали. 18-річний юнак із м. Мар'їнка: за час оформлення документів, консультацій з приводу підготовки до ДПА й вступних іспитів жодного разу не посміхнувся – сьогодні він усміхнений, упевнений студент 2 курсу факультету транспортних технологій; 17-річна дівчина із м. Донецька: мовчазна, перелякана, на питання майже не відповідала, від питань її рятували батьки, кілька разів переписувала заяву для проходження ДПА – сьогодні вона студентка-першокурсниця спеціальності «Соціальна робота», поки ще оговтується, але колектив прийняв її дуже добре, і ми впевнені, що незабаром її залишать усі страхи; 17-річний хлопець із м. Новоазовська: вразив нас своєю серйозністю й дорослістю, прагнув вивчати облік та аудит («не вийде бюджет – буду тягнутися, працювати, нехай буде контракт») і продовжувати можна на цілу книгу; 18-річна дівчина з-під с. Безіменне: багатодітна родина, будинок зруйнований, для неї вступ на бюджет – порятунок (дізнавшись, що їй виділено бюджетне місце, довго плакала)... А географія місць проживання наших вступників досить широка, ознайомившись зі статистикою щодо населених пунктів абітурієнтів, можна зробити певні припущення, яка доля їм випала.

Це не просто місця прописки абітурієнтів, що звернулися до Центру, це «територія війни», звідки їм пощастило збігти в пошуках українського диплома. Хочеться вірити, що освіта й справді має

Таблиця 3. Статистика вступників за місцем проживання

Назва населеного пункту	Кількість вступників		
	2016	2017	За 2 роки
Донецька область			
м. Авдіївка	1	1	2
м. Амвросіївка	1	1	2
м. Горлівка	2	-	2
м. Дебальцеве	1	-	1
м. Докучаєвськ	1	2	3
м. Донецьк	6	10	16
м. Макіївка	2	2	4
м. Новоазовськ	2	3	5
м. Сніжне	1	-	1
м. Торез	-	1	1
м. Торецьк	1	-	1
м. Харцизьк	-	1	1
м. Шахтарськ	1	-	1
м. Ясинувата	1	1	2
Бойківський р-н	1	-	1
Волноваський район	6	7	13
Мар'їнський район	1	3	4
Прифронтowa зона біля м. Маріуполя	27	37	64
Старобешевський р-н	-	2	2
Луганська область	1	2	3
Разом	57	72	129

лікарські здібності та здатна разом з нами, дорослими людьми, педагогами, освітянами, відродити їх душі, заспокоїти їх серця й вивести у широкий світ освіченими, впевненими в собі українськими громадянами. Що ж до роботи освітніх центрів, вони, без сумніву, повинні продовжувати свою діяльність, слід проаналізувати роботу кожного такого центру, систематизувати спільний досвід, провести наради, семінари, покликані на покращення їх освітньої діяльності, адже на сьогодні від них залежить доля багатьох наших громадян і доля самої освіти на Донбасі в цей складний для України час.

3. Висновки

Отже, ми намагалися проаналізувати, як здійснюється вища освіта під час війни на Донбасі, який стан її забезпечення в умовах воєнного конфлікту, чи всі громадяни мають вільний доступ до її одержання, наскільки війна впливає на людей та як освіта здатна

відновлювати психологічне здоров'я. У результаті аналізу наукової літератури з'ясувалося, що на сьогодні багато питань щодо освіти під час війни. Зокрема, частина вишів, які перебували на території Донецької та Луганської областей, змогла переміститися в інші регіони, зберегти свій статус, відновити свою роботу й продовжувати повноправно приймати абітурієнтів (у тому числі з географічно «своїх» територій), але тільки з 2016 року, у зв'язку з організацією Освітніх центрів «Донбас – Україна», можливості для одержання української освіти вступникам із тимчасово непідконтрольних територій, а також тим, хто мешкає в зоні розмежування конфлікту, розширилися та набули нової якості. Слід також звернути увагу, що наявність Центрів на сьогодні не врахувала ще однієї категорії осіб-вступників – мешканців міст, сіл, які живуть близько до театру воєнних дій (адже ці діти часто потерпають від війни не менше, ніж ті, хто живе в зоні АТО).

На прикладі ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» ми проаналізували роботу Освітнього центру «Донбас – Україна», запропонували статистичні дані за два роки з приводу кількості вступників, географії їх місцепроживання, проблем, з якими вони стикаються на шляху до одержання освіти. Урешті-решт, ми визначили перші результати діяльності Центрів у всій Україні та своєму, зокрема, що дає нам змогу говорити про нові освітні перспективи на Донбасі навіть у умовах воєнного конфлікту.

Перспективи подальших досліджень. Наші подальші дослідження ми плануємо проводити в рамках методики підготовки абітурієнтів до складання ЗНО (на прикладі роботи підготовчого відділення ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»).

References:

1. 2017 року кількість вступників через освітні центри «Донбас-Україна» і «Крим-Україна» збільшилася на третину [Electronic resource]. – Mode of access : <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini>
2. Дітям з зони АТО спростили доступ до екстернату [Electronic resource]. – Mode of access : <http://osvita.ua/school/55427>
3. Для жителів Донбасу і Криму [Electronic resource]. – Mode of access : <http://mon.gov.ua/activity/education/dlya-zhiteliv-donbasu-i-krimu/>
4. Донбас [Electronic resource]. – Mode of access : <https://uk.wikipedia.org>
5. Історія педагогіки України [Electronic resource]. – Mode of access : http://subject.com.ua/psychology/history_pedagog/35.html

6. Населення України [Electronic resource]. – Mode of access : <https://uk.wikipedia.org>
7. Переміщені вищі навчальні заклади та установи України [Electronic resource]. – Mode of access : <https://uk.wikipedia.org>
8. Статистика за кількістю вищих навчальних закладів в Україні [Electronic resource]. – Mode of access : <https://uk.nure.info/novyny/148-statystyka-za-kilkistyu-vyschyx-navchalnyx-zakladiv-v-ukrayini.html>
9. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям : [текст] / В. А. Сухомлинский. — Киев : Радянська шк., 1973. — 288 с.

Transliteration of References:

1. 2017 roku kilkist vstupnykiv cherez osvitni tsentry «Donbas-Ukraina» i «Krym-Ukraina» zbilshylasia na tretynu [Electronic resource]. – Mode of access : <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini>
2. Ditiyam z zony ATO sprostyly dostup do eksternatu [Electronic resource]. – Mode of access : <http://osvita.ua/school/55427>
3. Dlia zhyteliv Donbasu i Krymu [Electronic resource]. – Mode of access : <http://mon.gov.ua/activity/education/dlya-zhyteliv-donbasu-i-krymu/>
4. Donbas [Electronic resource]. – Mode of access : <https://uk.wikipedia.org>
5. Istoriia pedahohiky Ukrainy [Electronic resource]. – Mode of access : http://subject.com.ua/psychology/history_pedagog/35.html
6. Naselennia Ukrainy [Electronic resource]. – Mode of access : <https://uk.wikipedia.org>
7. Peremishcheni vyshchi navchalni zaklady ta ustanovy Ukrainy [Electronic resource]. – Mode of access : <https://uk.wikipedia.org>
8. Statystyka za kilkistiu vyshchykh navchalnykh zakladiv v Ukraini [Electronic resource]. – Mode of access : <https://uk.nure.info/novyny/148-statystyka-za-kilkistyu-vyschyx-navchalnyx-zakladiv-v-ukrayini.html>
9. Sukhomlynskyi V.A. (1973). Serdtse otdaiu detiam : [tekst] / V. A. Sukhomlynskyi. Kyev: Radianska shk. 288 s.

The Author

Natalia PIVEN

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Department of Ukrainian Language
and Slavic Philology,*

"Pryazov State Technical University",

Mariupol, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6528-592X>

E-mail: pnat26@ukr.net

Abstracts

НАТАЛЯ ПІВЕНЬ. Проблеми вищої освіти у період війни (під час антитерористичної операції на Донбасі). У цій статті йдеться про проблеми вищої освіти у воєнний період (зокрема, під час проведення антитерористичної операції на Донбасі), про можливості й труднощі, з якими стикаються молоді люди у зв'язку з цим. Автор аналізує, наскільки доступною є вища освіта в умовах гібридної війни на Сході України та на прикладі ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» дає оцінку діяльності Освітнього центру «Донбас - Україна». Крім того, у статті висувуються припущення щодо «лікувальних» можливостей освіти для психіки юних громадян, які пережили війну.

Ключові слова: війна на Донбасі, вища освіта, «Донбас - Україна», український диплом, тимчасово непідконтрольні території, зона розмежування конфлікту.

NATALIA PIWEŃ. Problemy szkolnictwa wyższego w czasie wojny (w czasie operacji antyterrorystycznej na Donbasie). Artykuł podejmuje problematykę szkolnictwa wyższego w okresie wojny (w szczególności operacji antyterrorystycznej na Donbasie), szans i trudności, jakie w związku z tym napotykają młodzi ludzie. Autor analizuje dostępność szkolnictwa wyższego w warunkach wojny hybrydowej na wschodzie Ukrainy i na przykładzie Nadazowskiego Państwowego Uniwersytetu Technicznego dokonuje oceny działalności Centrum Edukacyjnego „Donbas – Ukraina”. Ponadto w artykule przyjęto założenia dotyczące „uzdrawiających” dla psychiki możliwości edukacji młodych obywateli, którzy przeżyli wojnę.

Słowa kluczowe: wojna na Donbasie, szkolnictwo wyższe, „Donbas – Ukraina”, dyplom ukraiński, terytoria czasowo niekontrolowane, strefa demarkacyjna konfliktu.

* Стаття підготовлена у 2017 році (коли тривав 4-й рік війни, яку в 2014 році розпочала Росія проти України) і вперше представлена на I-й Міжнародній Міждисциплінарній Асамблеї «“ПТСР: дорослі, діти та родини в ситуації війни” (8-10 грудня 2017 року, м. Київ, Україна) (Ред.)